

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

CURRICULUM ȘCOLAR

pentru

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CLASA a XII-a

ALTERNATIVA EDUCAȚIONALĂ WALDORF

Aprobat prin Ordin al Ministrului
nr. /

București

2000

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa de limba și literatura română pentru clasele a X-a – a XII-a fost elaborată în cadrul unei *paradigme a disciplinei pentru această etapă de școlarizare*, avându-se în vedere următoarele:

1. Reorientarea studiului limbii și literaturii române în liceu printr-o proiectare curriculară modernă
 - Programa de limba și literatura română pentru clasele a X-a – a XII-a pune accent pe latura formativă a învățării, având ca scop formarea unor elevi capabili să se raporteze la cultură autonom, reflexiv, critic și creativ.
 - Ținând seama de valorile caracteristice unei societăți deschise, pluraliste, actuala programă oferă posibilități de opțiune în privința textelor de studiat, a modalităților de studiu adecvate.
2. Stabilirea competențelor generale ale disciplinei la nivel liceal, plecând de la *Finalitățile nivelurilor de învățământ și obiectivele ciclurilor curriculare*
 - Actuala programă propune ca finalitate a studiului limbii și literaturii române cultivarea plăcerii de a citi, a sensibilității estetice, dezvoltarea abilității de a recepta și de a produce o gamă variată de texte, însușirea și practicarea diverselor strategii de comunicare.
3. Proiectarea *conținuturilor învățării* în funcție de paradigma adoptată
 - Conținuturile sunt proiectate în corelație cu un set de competențe specifice pentru fiecare clasă. Conținuturile disciplinei au fost gândite în raport cu o dominantă pentru fiecare an de studiu.
4. Conturarea unui parcurs didactic coerent și echilibrat, capabil să armonizeze complexitatea obiectului de studiu cu modalitățile didactice de abordare a acestuia
 - Programa propune o îmbinare a *formării în vederea folosirii instrumentelor de lucru cu textul și a studiului descriptiv al literaturii române*.
5. Stimularea aportului creativ al specialiștilor (profesori, autori de manuale și de auxiliare școlare) și al elevilor la studierea disciplinei
 - Programa pune la îndemâna profesorilor un cadru flexibil de organizare a muncii lor la catedră, lăsând o marjă considerabilă de libertate nu numai în privința alegerii textelor de studiat, ci și a integrării conținuturilor și a proiectării parcursului didactic. În acest fel, profesorii (autorii de manuale ș.a.) pot găsi modalitățile optime de a atinge obiectivele propuse, de a adapta studiul limbii și al literaturii române la condițiile particulare ale clasei și ale individualității elevilor.
6. În învățământul Waldorf profesorii vor aborda conținuturile în module în așa fel încât accentul să cadă pe latura formativă, având libertatea de a folosi textele cele mai potrivite situației clasei. Cele două **teme ale epocilor** din fiecare an cât și **conținuturile epocilor, așa cum sunt prezentate aici, sunt rodul experienței a multor zeci de ani de pedagogie Waldorf în lume**. Dar mai importantă decât insistența pentru transpunerea la clasă a epocilor tradiționale verificate este munca antropologică concretă, în mod necesar anterioară, care ar trebui să justifice alegerea unor conținuturi noi. Așadar ceea ce a fost verificat pe larg și în decursul multor ani despre epocile care sunt în discuție aici și se confirmă în învățământul contemporan ar trebui realizat cu grijă în cazul alegerii de noi conținuturi.

"Școala Waldorf este negreșit pe de o parte o pedagogie precisă, pe de altă parte avem cea mai mare libertate posibilă... Întreaga noastră programă de învățământ este ceva precis doar ca spirit, pe când în ceea ce privește fiecare acțiune în parte avem cea mai mare libertate pe care o putem gândi". (Rudolf Steiner, cuvinte la o expoziție cu lucrări ale elevilor, GA 307, 8.8.1923). "Pedagogia precisă", "ceea ce este precis doar ca spirit" rezultă pe de o parte din mai sus menționata "Antropologie". Ea constituie și astăzi pentru cadrele didactice dintr-o școală Waldorf baza lucrului în consiliul profesoral sau în studiul individual, de aici rezultând impulsurile pentru activitatea lor pedagogică. Pe de altă parte deducem din aceasta modul în care trebuie prelucrată materia de predare.

COMPETENȚE GENERALE

- 1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare**
- 2. Folosirea instrumentelor de analiză stilistică și structurală a diferitelor texte literare și non-literare**
- 3. Argumentarea în scris sau oral a propriilor opinii asupra unui text literar sau non-literar**

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii**
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice prin lectura textelor**
- Cultivarea sensibilității prin receptarea operei literare**
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii române**

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Aplicarea cunoștințelor de limbă în studiul și aprofundarea textelor literare	- norme ortografice, ortoepice și de punctuație - unități morfosintactice și lexico-semantice - limbajul literaturii, limbajul criticii literare, alte tipuri de limbaj
1.2. Redactarea unor tipuri diverse de compuneri pornind de la textele studiate	- rezumat, comentariu, analiză și sinteză, eseu, paralelă
1.3. Expunerea orală a unor opinii/ comentarii pe marginea textelor studiate	

2. Folosirea instrumentelor de analiză stilistică și structurală a diferitelor texte literare și non-literare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Folosirea unor tehnici variate pentru analiza în detaliu a unor texte literare diverse	- tema, structura și semnificațiile textelor poetice, narative, dramatice - tehnici de analiză
2.2. Evidențierea unor posibilități diferite de interpretare a aceluiași text în funcție de mai multe perspective de lectură	- perspectivă istorică și perspectiva actualității - relația textelor studiate cu ideologii literare și arte poetice - perspectivă structurală - perspectivă tematică
2.3. Compararea și evaluarea unor puncte de vedere critice diferite exprimate în legătură cu același text	- texte de critică și istorie literară - dosarul critic
2.4. Realizarea de conexiuni diverse pornind de la textele studiate	- texte înrudite tematic, structural sau stilistic; contextul istoric în care au apărut textele studiate - raportarea la culturile și literaturile europene
2.5. Integrarea unei opere literare într-un anumit context	- opera integrală a scriitorului - elemente de artă poetică - școli, grupări, curente literare - condiționări istorice care influențează producerea și receptarea - forme de intertextualitate - fenomene culturale evolutive, naționale și universale

3. Argumentarea în scris sau oral a propriilor opinii asupra unui text literar sau non-literar

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Argumentarea orală și în scris a propriilor opinii	- tehnici de argumentare
3.2. Discutarea argumentată a diferitelor interpretări și evaluări date textelor studiate	-texte critice în care apar puncte de vedere divergente

SUGESTII METODOLOGICE

Puncte de vedere și laitmotive pentru predare:

Elevii din clasa a XII-a au de regulă 18 ani. Maturității școlare și celei biologice îi va urma acum cea socială. Intrarea în viața socială poate fi trăită atât ca o *șansă*, cât și ca o profundă *criză existențială*. Ce înseamnă să trăiesc în lumea de azi? Sunt pregătit pentru aceasta? Apar întrebări, speranțe și temeri în privința meseriei, a parteneriatului și a croirii drumului în viață. În spatele lor se află întrebări mai profunde despre limitele cunoașterii, sursele comportamentelor morale, controversa asupra răului, sensul existenței umane.

Predarea literaturii române trebuie să preia impulsurile care se nasc din aceste fapte antropologice. Se încearcă a se obține o vedere de ansamblu asupra istoriei literaturii.

Posibile conținuturi pentru predare:

Prima epocă:

Într-una din epocile clasei a XII-a se studiază "Faust" a lui Goethe ca prototip al omului modern însetat de cunoaștere. Problematika cercetării științifice și limitele moral-etice ale acesteia, controversa asupra răului, întrebările despre libertatea și responsabilitățile omului, iubirea, egoismul, vinovăția, transcendența devin obiectul discuției din timpul predării. Pornind de la "Faust" și practica punerii sale în scenă de-a lungul timpului se poate preda și o scurta istorie a teatrului.

A doua epocă:

Dacă într-una din epoci s-a prelucrat o operă literară în întregime, a doua epocă dă posibilitatea unei **vederi de ansamblu** asupra literaturii. Selecția de texte trebuie să țină cont de "ceea ce de fapt are nevoie omul pentru viață" (Rudolf Steiner). Literatura (dramaturgia, epica, lirica) și istoria ei sunt pași în evoluția istoriei universale a conștiinței. Acești pași care pot fi percepuți în operele artistice studiate vor fi refăcuți în clasa sub îndrumarea profesorului. Pe de alta parte trebuie ținut cont că judecata estetică s-a schimbat în decursul secolelor. De aceea trebuie să lăsăm deschisă judecata elevului față de încercările literare contemporane. În loc de a transmite un canon literar "normat", trebuie ajutat tânărul să-și găsească propriile metode de investigare a calității poetice a unui text de referință.

Piesa de teatru a clasei:

Un punct culminant în decursul clasei a XII-a este reprezentarea publică a unei piese de teatru aleasă de elevi, discutată cu grijă și exersată artistic. Reprezentarea este pregătită prin integrarea mai multor specialități. Elevii se implică în mod hotărâtor în munca practică în domeniul dramaturgiei, muzicii, alcătuirii afișului, a costumelor și a scenografiei, mergând până la regie și punere în scenă. Atât pentru înțelegerea unei piese cât și pentru biografia elevului și pentru comunitatea socială a clasei nu poate fi destul de mult prețuită importanța interpretării piesei de teatru. În jocul dramatic elevii pot să trăiască puterea limbii. Confruntarea practică cu probleme ale retoricii educă facultatea de a discerne între diferitele

calități ale discursului. Ea îi ajută pe elevi să se poată feri conștient de manipulări și să dobândească prin joc etaloane pentru aprecierea unui spectacol teatral de valoare.

Având în vedere paradigma educațională diferită, realizarea unei punți de legătură între cerințele programei naționale de limba și literatura română și demersul pedagogic de tip steinerian va ține de pregătirea, măiestria și fantezia pedagogică a profesorului.

În învățământul Waldorf se va ține cont și de recomandările din curriculum-ul național, profesorul fiind chemat să-și organizeze modalitățile de predare pentru a ține cont atât de specificul cerințelor vârstei, cum am prezentat mai sus, cât și de cerința de compatibilitate de care trebuie să țină cont școala în vederea creării egalității de șanse. Se vor avea în vedere și cerințele curriculum-ului național prezentate în cele ce urmează.

*În domeniul **Literatură**, în clasa a XII-a, curriculum-ul național propune **Studiul aprofundat al literaturii**. Acesta vizează, în principal, abilitarea elevilor pentru examenul de bacalaureat. În acest sens, programa propune studiul unui număr redus de texte, cu accentul pe aprofundarea tehnicilor de analiză, de interpretare și de discutare a literaturii. Programa lasă o marjă largă de opțiune profesorilor și autorilor de manuale pentru a putea îmbogăți și sintetiza parcursul didactic al predării - învățării literaturii în liceu. Activitățile didactice vor fi orientate prioritar spre consolidarea capacităților elevilor de exprimare scrisă și orală pe teme din domeniul literaturii române.*

*În programă se specifică, pentru domeniul **Literatură**, doar **numărul minimal de texte** (13-15 texte pentru clasa a XII-a) și **tipurile** de texte recomandate. Profesorii (și autorii de manuale) vor alege textele pe care le consideră potrivite cerințelor formulate.*

*În alegerea textelor se va ține seama de următoarele criterii generale: **accesibilitate** în raport cu nivelul dezvoltării intelectuale și de cultură generală a elevilor; **atractivitate**; **valoare**; **varietatea** autorilor selectați; **volumul de lecturi** propuse pe parcursul întregului an școlar în raport cu timpul disponibil.*

Programa oferă sugestii, cu titlu de exemplificare, menite să ajute opțiunile profesorilor.

Listele de exemple sunt deschise. Profesorii (autorii de manuale) pot alege alți autori sau alte texte, care nu figurează în aceste liste. Din lista autorilor canonici (Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, G. Bacovia, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, E. Lovinescu, Marin Preda, Nichita Stănescu) se va studia obligatoriu, în clasa a XII-a, cel puțin câte un text aparținând autorilor: Mihai Eminescu, G. Călinescu și Marin Preda.

Profesorii pot să lărgescă numărul de texte propuse pentru studiu sau să recurgă la lecturi suplimentare în corelație cu textele studiate. Pentru ilustrare pot fi recomandate și scrieri din literatura universală în traducere românească.

Se vor studia:

- integral, trei texte narative în proză (nuvelă și roman) din epoci diferite
- două piese de teatru la alegere, dintre care una antebelică și una postbelică, de preferință diferite tipologic (comedie, dramă, teatru al absurdului etc.)
- două grupaje lirice, la alegere, a câte trei – patru poezii fiecare; grupajele pot fi organizate tematic, pe autor sau pe epocă literară. Se vor alege, de preferință, două criterii diferite.

Se recomandă folosirea, în special, a unor modalități didactice care să implice o participare activă a elevilor, precum studiul de caz, dezbateră, proiectul, dosarul de lectură, dosar critic, dosar biografic etc. Este, de asemenea, recomandabil să se facă recurs la texte suplimentare în sprijinul atingerii obiectivelor menționate (texte de critică și istorie și teorie literară, eseuri, texte din literatura universală).

Se vor alege două dintre următoarele studii de caz, restul fiind la alegerea profesorilor și a autorilor de manuale:

- dosarul critic al unei opere; interpretări multiple (istoria receptării unei opere, lectura din perspectivă istorică și lectura din perspectiva actualității: “modernizări” sau “actualizări” ale unor opere literare din trecut)
De exemplu: Eminescu, Caragiale, Creangă, Bacovia, Arghezi, Camil Petrescu etc.
- “arte poetice” în relație cu opera unui autor
De exemplu: Eminescu, Arghezi, Blaga, Ion Barbu, Camil Petrescu, G. Călinescu, manifeste literare avangardiste etc.
- scriitorul și lumea sa; operă și context cultural-istoric
De exemplu: Creangă, Slavici, Caragiale, Preda etc.
- succesul unor specii literare într-un anumit context cultural-istoric
De exemplu: epopoea – un gen întârziat în literatura română, moda nuvelei sentimentale în perioada pașoptistă, drama istorică în versuri, romanul în perioada interbelică, romanul politic în anii 1960-1970, memoriile după 1989 etc.
- ipostaze ale modernității în roman; influențe europene (Proust, Joyce, Gide, Virginia Woolf)
De exemplu: Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban, M. Eliade, M. Sebastian, M. Blecher etc.
- dezbateră conceptului de “specific național” sau “specific cultural” pe baza unor texte critice, eseistice, publicistice etc.
De exemplu: Ibrăileanu, Drăghicescu, Blaga, Ralea, G. Călinescu, C. Ciopraga, dezbateri contemporane pe această temă etc.
- critica literară; funcțiile și speciile criticii
De exemplu: Maiorescu, Iorga, Ibrăileanu, Lovinescu, G. Călinescu, Vianu, Pompiliu Constantinescu, Cioculescu, I. Negoitescu, Eugen Simion, Nicolae Manolescu.